

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1) « Ο Κρητικός» αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα δημιουργίας της Επτανησιακής σχολής καθώς και τα τέσσερα θέματα που απασχολούν τη σχολή αυτή, δηλαδή η πατρίδα, η θρησκεία, η φύση και η γυναίκα, στην ιδανική της μορφή, αποτελούν κύριους άξονες γύρω από τους οποίους οργανώνεται το ποίημα αυτό. Πιο συγκεκριμένα, στα δοθέντα αποσπάσματα εντοπίζεται αρχικά το θέμα της φύσης απόσπασμα [18] στ 1-2 «εκοίταα ... πάλι». Στους συγκεκριμένους στίχους γίνεται αναφορά στο ακρογιάλι αλλά και επίκληση στο αστροπελέκι να φωτίσει για να δει ο ήρωας τριγύρω.

Στη συνέχεια, ένα δεύτερο στοιχείο της Επτανησιακής σχολής εντοπίζεται στο απόσπασμα 2 [19]. Είναι αυτό της πατρίδας στους στίχους 2-3 όπου γίνεται αναφορά στην ανδρεία του ήρωα και στους αγώνες του στην Κρήτη.

Τέλος, στο απόσπασμα 2 [19] υπάρχει διάχυτο και το θέμα της Θρησκείας. Πιο συγκεκριμένα μια από τις αναφορές που γίνονται στο θέμα αυτό βρίσκεται στο στίχο 7 όπου αναφέρεται η κοιλάδα Ιωσαφάτ η οποία σύμφωνα με πολλές θρησκευτικές δοξασίες θα αποτελέσει το σκηνικό της Έσχατης κρίσης.

B1.α. Ο Σολωμός συνθέτει στον Κρητικό τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα. Απόλυτα προσαρμοσμένος και επηρεασμένος από τις ρομαντικές απόψεις της εποχής του, θεωρούσε τη φύση ως φορέα θείκης ουσίας, αφού πνεύμα και ύλη αποτελούν τις δύο αναπόσπαστες πτυχές του θείου. Ταυτόχρονα, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο μεταφυσικό στοιχείο και αυτός ο συνδυασμός γίνεται ιδιαίτερα εμφανής σε συγκεκριμένες εικόνες του ποιήματος.

Αρχικά, στη δεύτερη ενότητα μια χαρακτηριστική εικόνα είναι ο Κρητικός που ανοίγει δρόμους και διαλέγεται με τις αναστημένες ψυχές (στιχ. 6-8, κινητική και ακουστική εικόνα). Η κίνηση της εικόνας δείχνει την αγωνία του ήρωα να βρει την αγαπημένη του. Ο δρόμος που διασχίζει βρίσκεται στον παράδεισο και απευθύνεται στις αγαπημένες ψυχές, κάνοντας τους ερωτήσεις που αφορούν στην κορασία.

Η δεύτερη εικόνα που αποδίδει αυτό το συνδυασμό φυσικού-μεταφυσικού στοιχείου είναι η ανάδυση της φεγγαροντυμένης στην ενότητα 3 (στιχ. 11-14, οπτική και κινητική εικόνα). Ο Σολωμός σ' αυτό το σημείο αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα που δίνει η φράση «έτρεμε το δροσάτο φως» τόσο με την αφή (έτρεμε, δροσάτο) όσο και με την όραση (έτρεμε, φως). Έτσι ο ποιητής προετοιμάζει τον αναγνώστη για τη θεϊκή φύση της οπτασίας.

Τελικά οι εικόνες που υπάρχουν στον Κρητικό προσδίδουν ζωντάνια, ζωηρότητα και παραστατικότητα. Η πλοκή του αφηγηματικού υλικού γίνεται με τρόπο αριστοτεχνικό και κινητοποιεί όλες τις αισθήσεις, προκειμένου να γίνει ο λόγος του αντιληπτός σε όλη του την έκταση.

B1β) Στο απόσπασμα 2 ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό. Αυτό συνδέεται με τις επιδράσεις που έχει δεχτεί στο έργο του. Αρχικά παρατηρούνται στοιχεία του ρομαντισμού όπως συναίσθημα, λυρισμός και φαντασία, σε συνδυασμό με επιρροές από εκκλησιαστικά κείμενα.

Στη δεύτερη ενότητα οι εναγόνιες ερωτήσεις του Κρητικού αλλά και οι απαντήσεις των νεκρών καθιστούν την κόρη του οράματος κεντρική μορφή του αποσπάσματος, καθώς όλη η δράση κινείται γύρω από την ίδια. Ο ναυαγός δίνει δυο κύρια χαρακτηριστικά της, την ομορφιά (την ομορφιά) και την ηθική της ποιότητα (αγιάζει), χαρακτηριστικά για τα οποία δικαίως μόνο ο Παράδεισος της αρμόζει (Στη θύρα της Παράδεισος).

Ο ήρωας δηλώνει ότι αγαπάει την κοπέλα τόσο πολύ, ώστε ο πόνος του θανάτου της, του έκαψε την ψυχή και είναι έτοιμος να κριθεί μαζί της. Είναι φανερό ότι υπάρχει υπέρβαση του πεπερασμένου και απτού χρόνου, καθώς οι δυο ερωτευμένοι έχουν υπερβεί τη φθορά και τα στενά καθορισμένα όρια του. Έτσι, το μόνο που επιβιώνει από τα γήινα πράγματα είναι η αγάπη τους που είναι υπερβατική και αιώνια.

Συμπερασματικά, στη δεύτερη ενότητα ο Σολωμός αναφέρεται στη μετάβαση του στον κόσμο των νεκρών και μάλιστα στην κορυφαία στιγμή της Έσχατης κρίσης. Ο Κρητικός ψάχνει την αγαπημένη του και επειδή δεν μπορεί να την βρει στο γήινο κόσμο την αναζητά στον υπερβατικό.

B2)

Στο απόσπασμα 3.[20] δηλώνεται η απότομη αλλαγή των καιρικών συνθηκών που ο αφηγητής την αποδίδει σε κάποια απόκρυφη μυστηριώδη δύναμη που επιβλήθηκε στη

φύση και την ανάγκασε να εγκαταλείψει την αγριότητα και το θυμό και «να στολιστεί» με τη χάρη της ηρεμίας. Εδώ πρόκειται για το λογοτεχνικό μοτίβο της σιγής του κόσμου πριν από ένα φοβερό συμβάν: πριν από την εμφάνιση μιας θείκης μορφής μπροστά σε θνητούς. Το μοτίβο αυτό γίνεται εντονότερο με την αξιοποίηση πλήθους εκφραστικών στοιχείων. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλούν στον αναγνώστη του σολωμικού έργου η επανάληψη «ησύχασε και έγινε όλο ησυχία» και ενισχύεται με τη μεταφορά «πάστρα».

Ειδικότερα, η ηρεμία της θάλασσας τονίζεται και με την επανάληψη λέξεων «ησύχασε» και «ησυχία», προκειμένου να γίνει φανερή η έντονη αντίθεση με την προαναφερόμενη κατάσταση της θαλασσοταραχής. Πιο συγκεκριμένα με τη μεταφορά «πάστρα» δηλώνεται ότι η θάλασσα ηρεμεί πλήρως και η ατμόσφαιρα γίνεται διαυγής. Έτσι, ίσως ο ποιητής επιθυμεί να αποδώσει την επερχόμενη από τη γαλήνη της θάλασσας στην ψυχή του ναυαγού ηρεμία, γεγονός που εξηγείται από την άγνοια του για αλλαγές των συνθηκών δηλαδή ότι η αγαπημένη του φτάνει σταδιακά στο τέλος της ζωής της.

Αναφορικά με την προσωποποίηση της φύσης του στίχου 6, μπορεί να επισημανθεί ότι ο ποιητής την αξιοποιεί για να προετοιμάσει τον αναγνώστη για όσα περίεργα πρόκειται να αφηγηθεί παρακάτω. Πιο συγκεκριμένα, δίνει σε αυτή στοιχεία κάλλους και αγαθού, ώστε να δεχτεί όσο γίνεται καλύτερα την επιφάνεια της Φεγγαροντυμένης. Η φύση χαρακτηρίζεται με στοιχεία εσωτερικής ομορφιάς, και μάλιστα σε υπέρτατο βαθμό (κάθε ομορφιά), αλλά και πνευματικής-συναισθηματικής διαύγειας (και το θυμό να αφήσει).

Καταληκτικά, τα εκφραστικά μέσα τονίζουν εντονότερα το μοτίβο της σιγής του κόσμου. Αυτό ενδυναμώνει και τη σκηνοθεσία του έργου, καθώς υπάρχει εναλλαγή εικόνας-ήχου, εικόνας-σιωπής που πλαισιώνει ακουστικά την οπτική εμπειρία του ναυαγού.

Γ1 α)

Ο πρωταγωνιστής αφηγητής Κρητικός επικαλείται το «καλό» αστροπελέκι, ώστε αυτό με τη στιγμιαία λάμψη του να δώσει φως στο πηχτό σκοτάδι και να τον βοηθήσει να διακρίνει κάτι, να δει αν πλησιάζει στη στεριά. Ο άνθρωπος παρουσιάζεται να συνομιλεί με τα στοιχεία της φύσης καθώς το αστροπελέκι παρουσιάζεται προσωποποιημένο. «Αστροπελέκι» είναι ο κεραυνός, ένα φυσικό φαινόμενο πέρα για πέρα καταστρεπτικό. Ωστόσο, ο ναυαγός θεωρεί χρήσιμη την αστραπή για τη λάμψη της. Το αίτημα του ναυαγού γίνεται δεκτό και μάλιστα έπεσαν τρία απανωτά αστροπελέκια. Το γεγονός ότι έπεσαν «πολύ κοντά στην κορασία» υποδηλώνει βέβαια τον κίνδυνο που αυτή διέτρεξε.

β) Σε μια πρόδρομη αφήγηση στον υπερβατικό χώρο του παραδείσου ο αφηγητής μεταφέρει τη συνομιλία του με τις αναστημένες ψυχές των νεκρών, καθώς αναζητά την ψυχή της αγαπημένης του. Οι ψυχές απαντούν πως είδαν την κόρη στην πόρτα του παραδείσου, χαρούμενη, ψάλλοντας αναστάσιμους ύμνους, δείχνοντας ανυπομονησία για την ενσάρκωση της. Σύμφωνα με τη χριστιανική αντίληψη πρόκειται για αναφορά στην εν σάρκι ανάσταση των νεκρών στη Δευτέρα Παρουσία, δηλαδή επανεγκατάσταση των ψυχών στο σώμα που είχαν εγκαταλείψει κατά το θάνατο τους.

Δ1) Κυρίαρχο θέμα του «Κρητικού» είναι η προσπάθεια του ανθρώπου να επιτύχει το στόχο του μέσα από δοκιμασίες τόσο σε ρεαλιστικό όσο και σε μεταφυσικό επίπεδο. Ο πρωταγωνιστής του ποιήματος, ναυαγός Κρητικός, επιδιώκοντας να σωθεί ο ίδιος αλλά και η αγαπημένη του έρχεται αντιμέτωπος με φυσικές δυνάμεις αλλά και με βαθύτερες μεταφυσικές ανθρώπινες αγωνίες με αποτέλεσμα ο ποιητής να δίνει τα φιλοσοφική και μεταφυσική διάσταση των πραγμάτων.

Το φυσικό σκηνικό που δεσπόζει στον «Κρητικό» (θάλασσα, ουρανός) συνάδει με εκείνο του «Όρκου», «ουράνιο περιγιάλι», «φωτούσα κάθε αστέρι». Ο ναυαγός αναζητεί την αγαπημένη του, μεταβαίνοντας υπερφυσικά στον Παράδεισο, ελπίζοντας να την συναντήσει. Ομοίως και ο ήρωας του «Όρκου», Μάνθος, φαίνεται να συνομιλεί με την αγαπημένη του «Άκου Ευδοκία» πλαισιωμένος από το μοτίβο του θανάτου «στην αγκαλιά μου ο θάνατος». Όπως ο Κρητικός έτσι και ο Μάνθος υπερβαίνει το φυσικό και σε μεταφυσικό, πλέον, επίπεδο «πλάγι ουράνιο» μόνος αναπολεί τα ευτυχισμένα χρόνια. Το αντιθετικό ζεύγος ζωή-θάνατος του Κρητικού λαμβάνει χώρα και στον «Όρκο» καθώς ο ήρωας παρηγορεί την ετοιμοθάνατη αγαπημένη του πως στο «ωραίο περιβόλι» θα συναντήσει πολλά οικεία πρόσωπα. Παράλληλα και ο Κρητικός αναζητά την καλή του στην «κοιλιάδα» όπου και πραγματώνεται η Παγκόσμια Τελική Κρίση.

Τέλος και οι δύο ήρωες δε λησμονούν την ιδιαίτερη πατρίδα τους, την Κρήτη, καθώς συμμετείχαν στην Κρητική επανάσταση και βίωσαν βαθύτατα τα γεγονότα.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Άγγου Ιωάννα

Βασιλειάδου Μαργαρίτα

Εσκιτζή Ρία

Μπάσιου Αλεξάνδρα

Παρασχάκη Εύη

Σέβρης Κώστας

Τσαρούχα Λεμονιά

Χτζηνικολάου Νικολέτα

σύγχρονο
ΚΕΝΤΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ